

GÜNEY AZERBAIJAN QURTULUŞ PARTİYASI
SOUTH AZERBAIJAN FREEDOM PARTY

www.qurtulush.se
qurtulush.partiyasi@gmail.com

Güney Azərbaycan Qurtuluş Partiyasının İnformatik və Sosial Araşdırmalar Bölümü tərəfindən Türkiyə toplumu üçün yazılmış Türk-Fars ilişgisi ilə bağlı bir mifolojik çalışma.

Yazar: DR. Oğuzxan Ataman

İranî İnanç ve Güney Azərbaycan Bağımsızlığının Gerekliği

Bütün dünya inançları ve dinlerinde bir nevi ikili ve zıt düşünce mevcuttur. Bütün dinlerde iyiliksever tanrı ile kötülüksever tanrı, göksel tanrı veya tanrılar ile yeraltı tanrı veya tanrıları, iyi ruhlar ile kötü ruhlar inancı ve kavramı görülmektedir. Bu da yararlı ve zararlı coğrafi şartlar ile komşu toplulukların inançlarından kaynaklanmış olsa gerektir. Bazan da göç edilen ülkenin yerli veya eski sakinleri yeni gelenlerin inançları ve dinlerinde kötü kahraman ve tanrıları ise kötü tanrı mahiyetini kazanmışlardı. Dünyanın en eski yazılı ve zengin mitolojisine sahip Mezopotamya'da bu iki zıt kavramlara ve inançlara şahit olabiliyoruz. Ay Tanrısı Sin gibi güçlü bir tanrı devler ve kötü tanrılar tarafından kaçırıldığı zaman ay tutulması inancı dünyanın bir takım yerlerinde olduğu gibi Mezopotamya'da da vardı ve bu bölgede kötü ruhlar ve tanrıların varlığını göstermektedir. Hastalık kötü bir ruhun insana girmesinden kaynaklanır sanılmaktaydı ve ondan dolayı o kötü ruhu bedenden kovmak için büyücüler çağrılırdı. Benzer düşünceler eski Yunan dünyasında da görülmektedir.

Türklerde ise Tanrı Bay Ülgen ile Erlik bunun göstergesidir. Göksel Bay Ülgen ile yeraltı tanrısı Erlik karşıt iki tanrı idi.

İranî kavimler dünyasına geldiğimiz zaman bu ikililiğin bir sistem oluşturduğu, bu toplulukların inanç ve dinlerinin bu karşıt dikotomi etrafında biçimlendiği görülmektedir. Ahura Mazda ve ışık dünyası ile Ehrimen ve karanlık dünyası, yedi ölümsüz melek (Amşaspanlar) ile yedi en kötü dev (Akomanlar), tanrılar, devler, iyilik ile kötülük, doğru ile yalan vs. bu karşıt ikililiğin bariz örneklerindedir. Zerdüştilik bu zıt kavramları içinde toplayarak bir din biçimini almaktaydı.

Zerdüştilik'te zıt iki kavram ve iki dünya birbiriyle sürekli mücadele ve savaş halinde idiler ve bu savaş mukadder olduğu gibi ışık dünyası ve Ahura Mazda'nın zaferiyle sonuçlanacaktır. Dolayısıyla İranîlerin düşmanları yeryüzünden mahvolacaklar ve artık sadece Zerdüş'te inananlar ve onun yolunda savaşanlar (Arîler) ebedi bir dünyada ve iyilikler içinde yaşamaya başlayacaklardır. Gerçek hayatta bu mesele düşmanlarının mahvolması olarak yorumlanmalıdır.

Zerdüştilik'teki bu zıt ikililiğin biçimlenmesinde, bu dinin mensup olduğu Arî kavimlerinin oturduğu Orta Asya'daki komşularının ve bölgenin etnik grupları ile coğrafi faktörleri etkili olmuştur. Bilindiği üzere Avesta'da Turanî kavimlerinden sözedilmekte ve bunların bir kısmı İranî kavimlerin acımasız düşmanları olarak gösterilmektedir. Dolayısıyla Airya ile Tuirya ve İran ile Turan kavramları bu ikili düşüncenin oluşmasında etkili olmuş ve iki düşman mahiyetini almıştır. Airyan/İranlıların Zerdüştilik ve Tuiryan/Turanlıların ise eski dine mensup oldukları, aralarında ciddi savaşlar ve mücadeleler yapıldığı bilinmektedir. Bu savaşlar akislerini Avesta'da bulmuştur.

Bu Turanlıların, Akamenit yazıtlarında geçen Sakalar olduğu ileri sürülmektedir. Avesta Sakalardan, Akamenit yazıtları ise Turanlılardan habersizdir ve bu kavimlerin varlığına dair bu eserlerde hiç bir işaret mevcut değildir. Ondan dolayı bazı araştırmacılar bu iki kavmi aynı saymaktadır. Avesta'nın, günümüzde daha çok taraftar kazanan Orta Asya'da şekillendiği ve buna dayanarak bu halkların da Harezmi bölgesinde bulunduğu Akamenit yazıtlarında gösterilen Sakaların yurduyla uygunluk göstermektedir. Dolayısıyla Turan ülkesinin de Aral ve Harezmi bölgesi ve doğusunda olduğu ve oradan İranîlere baskı yaptıkları kabul edilmektedir.

Hun Tanhusu Motun (M. Ö. 209-174) komşu Yueçi'leri mağlup ederek yerlerinden etmiş ve batıya doğru itmiştir. Bu da meşhur kavimler göçünün önemli nedenlerinden birisi olmuştur. Yueçiler de komşuları olan Sakaları yerlerinden etmişler ve batıya doğru yol almalarına neden olmuşlardır. Bu Sakalar İran'ın doğusuna gelerek bugünkü Sakastan/Siistan eyaletine adlarını vermişlerdir. Sasani döneminin ilk yazıtlarında (1. Şapur yazıtında) ise bu eyaletin kuzey ve doğusunda Turan ve Turistan toponiminin ortaya çıktığı görülür. Bu Turlar Avesta'nın Tuirya'ları ve Sakaların bir kolu olmalıdırlar ve o bölgede yerleştikten sonra adları o bölgeye verilmiştir. Dolayısıyla İranî kavimlerin en ciddi düşmanları onları izleyerek yakınlarına kadar gelmiştir. Ancak artık o eski düşmanlıktan eser kalmamıştır ve onlarda az çok Zerdüştilik'ten etkilenmiş ve eski inançları yumuşamıştır.

Hunlar dönemindeki Türk kavimleri de batıya doğru göç etmeye başlamıştır ve Hazar'ın kuzeyinden geçerek Avrupa'nın ortalarına kadar olan bölgeleri kontrolleri altına alabilmişlerdir. Bu göçlerden Orta Asya'da nasibini almıştır ve bölgede Türk boyları yerleşmeye ve İranî kavimleri daha da batıya itmeye başlamışlardır. Afganistan'da ortaya çıkan Akhun veya Eftalit devleti batıya göç etmiş Hunların bir kolunun burada kurduğu bir devlet idi. Bu göç hareketi Gök Türk İmparatorluğu döneminde de devam etmiş ve Orta Asya'nın tamamen Türkleşmesini sağlamıştır. Oradaki İranî kavimler ya orayı terk etmek zorunda kalmış veya Türklerin içinde erimiştir. Akhunların Gök Türkler tarafından ortadan kaldırılmasıyla bu muazzam imparatorluk Sasanilerle direkt komşu olmuştur.

Gök Türklerle Sasanilerin iyi münasebetleri uzun sürmemiştir. İpek yolu ticaretini kontrol etmek için başlanan rekabet az bir sürede yerini savaflara bırakmıştır ve dolayısıyla Sasanilerin yeni ve ciddi bir başka düşmanları ortaya çıkmıştır.

Eski Turan ülkesini ele geçiren Türkler İran edebiyatında Turanlılarla özdeşleştirilmeye başlanmıştır. Türkler de Turanî kavimlerin mirasına sahip çıkarak kendileri ile bu kavim arasında ilişki kurmaya, hükümdarları ise soyunu Turan kralı Efrasiyab'a bağlamaya başlamışlardır. Hatta efsanevi Türk başbuğu Alp Er Tunga, Efrasiyab ile aynı tutulmaktaydı. Dolayısıyla bu karışık ve kısmen benzer bir kimlik ve anlayışla Türkler Turanlıların yerini almakta ve komşu İranîler tarafından düşman olarak algılanmaktaydılar.

Bu düşmanlığın anlatımı en iyi şekilde aksini Firdevsi'nin Şehname eserinde bulmuştur. Aslında Firdevsi eserinde eski İran mitolojisini işlemiştir ve İran ile Turan'ın savaşlarını tasvir etmiştir, ancak yaşadığı dönem itibariyle (Gazneli Türk devleti zamanında) bu Turanlıların Türkler olarak algılanması gerekmektedir. O dönemde Gazneliler Hindistan ve Afganistanın yanısıra İran'ın yarısına kadar olan bölgeleri ellerine geçirmiş ve İran'a hakim olmuşlardır.

Sünni Gazneli Türklerinin özellikle Rey ve genelde hakim oldukları İran'ın bir kısım topraklarında batınî inançlarla yaptıkları mücadelelerle, Sünni Selçukluların, Mısır Fatimîleriyle iş birliği yaparak Bağdat Abbasi halifesini kontrolü altında tutan Şii Büveyhi devletini ortadan kaldırmak ve siyasî hakimiyetlerine son vermekle, ayrıca İsfahan'daki Şii Kakuveyhileri de kontrolleri altına almakla, Eyyubilerin ise Mısır Fatimîlerini ortadan kaldırmakla Sünniler ve özellikle Türkler, Şii İranî devletler ve iktidarı elde etmeye çalışan Şii grupların düşmanı olmuşlardır.

Bin yılı civarında İran ve etrafına hakim olan Türk devletleri döneminde Türklerin hoşgörülü ve başka dinleri ve kültürleri tahammul etme yetisine sahip olmalarından dolayı İranî kavimler başta olmakla başka milletlerin varlığı ve milli kültürleriyle ciddi bir problem yaşanmamıştır. Türkler Fars ve Arap dilini benimsemiş, bu dillerde bir çok eserler yaratmış ve bu dilleri yaşatmışlardır. İlhanlılardan itibaren bazı Türk-Moğol hükümdarlarının, Sünni Arap ve Türk'e karşı muhalif bir İranî dinî akım olan Şii dinini kabul ettiği ve Türk Safeviler döneminde İran'ın resmi dini haline geldiği bile görülmektedir. Bu da İran'a geldikten sonra Türklerin İranî kavimler ve Araplara karşı düşmanlık duygusunun olmadığı ve görülmediğine delalet etmektedir.

İran'daki etnik düşmanlık ve etnik azınlıkların asimilasyon ve elinasyon girişimleri İngiltere'nin yardımıyla Kaçarları devirerek iş başına gelen Pehlevi sülalesiyle başlamıştır. İslam öncesi İranî kavimler, özellikle Sasani dönemi geleneklerini çağdaş şartlara uydurarak benimseyen Rıza ve özellikle Muhammet Rıza Pehlevi, verilen direktifler doğrultusunda İran adının kabul edilmesiyle buranın İranî kavimlerin yurdu olduğu fikrini yaratmaya ve yaymaya çalışmaktaydı, başka etnik kavimlere yaşattığı yasaklar ve asimilasyon girişimleriyle etnik anlaşmazlık ve çatışmanın ilk adımlarını atmaktaydı. Elbette bu dolapların önemli bir kısmının da sömürgeciler tarafından yaptırıldığı ve arkasında ise başka amaçlar olduğu da unutulmamalıdır.

İran İslam devriminde Azerbaycanlıların dinî lideri Şeriatmedarî'nin büyük rolü olduğu bilinmektedir. Azerbaycanlılar islamî devrimde önemli roller üstlenmekte ve kurdukları Müslüman Halk Partisi ile ciddi faaliyetler yürütmekte idiler. Bu parti bölgesel bir parti olarak Azerbaycanlıların destek verdikleri bir parti idi. Şeriatmedarî de bu partiye destek vermekte ve ondan destek almaktaydı. Bazı aydın kesimin de bulunduğu bu parti Azerbaycanlıların milli ve kültürel haklarının alınmasını da kendi programına koymuştu. Şeriatmedarî ise aşırı ve ayrılıkçı olmama şartıyla bu taleplere olumlu bakmakta ve destek vermekte idi. Dolayısıyla bu ve teokratik hakimiyet gibi bazı konularda çizgileri Humeyni ile ayrılırdı. (Şeriatmedarî teokratik hakimiyete sıcak bakmıyordu) Devrime yakın yıllarda Humeyni'nin güçlendiği, adının yayıldığı ve İran'daki çoğu kesimlerin desteğini aldığı (Azerbaycanlıların sadece küçük bir kesimi Humeyni'yi desteklemekteydi) zamanlarda Şeriatmedarî'den de onun yanında yer almasını isterken şöyle demeç vermişti: "Bizim yanımızda yer almayanlar bizim düşmanımızdır." Dolayısıyla üçüncü veya tarafsız bir yol yoktu ve bu mesele İranî zıt ikili düşüncenin bir dinî liderin bile kafasından silinmediğinin, tam tersine aynı şiddetle devam ettiğinin göstergesidir.

Zerdüştilik İran'a akmaya başladıktan sonra zaman faktörü de işin içine karışmış ve Zurvanizm mezhebi ortaya çıkmıştır. Zurvan, zaman tanrısıdır ve Ahura Mazda ile Ehrimen'in babasıdır. Çocuğu olmuyordu, Ondan dolayı O, parlak bir oğul istemişti, ancak çocuğu olmayacağı şüpheleri Ehrimeni oluşturmuş ve ikiz oğul olmuştur. Zurvan dünya hakimiyetini oğluna vereceğini söylemiştir. Ehrimen bunu duymuş ve annesinin karnını yırtarak Ahura Mazda'dan çabuk dünyaya ayak basmıştır. Zurvan onu gördüğü zaman istediği oğlunun o olmadığı, istediğinin Ahura Mazda olduğu, ancak verdiği sözden kaçamayacağı için mehdut zaman olan 9000 yıllık sürenin hükümdarlığını Ehrimen'e vermiştir. Bu inanca göre bu 9000 yıl Ahura Mazda ile Ehrimen'in savaş süresidir ve bu süre içinde Ehrimen dünyanın hakimi olacaktır. Ancak Ahura Mazda'nın derayeti, feraseti ve uzak görenliği ile Ehrimen ve dünyası yenilip ortadan kalkacaktır. Ondan sonra ebedi sürede dünyanın hakimi Ahura Mazda olacaktır. Dolayısıyla Türklerin Gaznelilerden başlayarak Kaçarlara kadar olan İran'a hakimiyet süresi temsilî olarak Ehrimen'in hakimiyet süresini göstermektedir ve Pehlevi sülalesinin iş başına gelmesiyle birlikte hakimiyet artık Ahura Mazda tarafına geçmiştir ve düşmanları çok yakın zamanlarda aldıkları ve alacakları önlemlerle ortadan kalkacaktır.

Mevcut İslamî rejim de uygulamaları açısından önceki rejimden farklı görünmemektedir. Okullarda Türkçenin yasak olduğu her iki rejim döneminde uygulanmış ve şimdi de uygulanmaktadır. Çocuklara Türkçe adlar koymak yasaktır, sadece Türkçe'den Fars edebiyatına geçmiş olan adlar bin bir güçlkle çocuklara verilebilir. Türkçe kitapların yayınlanmasında bir bir çeşit güçlükler mevcuttur ve bu sıkıntılar giderek çoğalmakta ve şiddetlenmektedir. 21. yüzyılda 35 milyondan fazla bir topluluğun en temel ve esasî hakkı olan kültürel hakları ve anadilde eğitim hakkı verilmiyorsa ve uygulanmıyorsa gidişin nereye olduğu bellidir. Bölgemizin her hangi esasî yatırımlardan mahrum olduğu ve devrimden sonra Güney Azerbaycan'a yeterince ve gerektiği kadar önem verilmediği rejim yetkilileri tarafından bile itiraf edilmiştir. Bundan sonra da her hangi bir İranî rejimin yaptıklarının aynı çizgide olacağını tahmin etmek zor değildir. Geniş anlamda bölgemize baktığımız zaman her hangi bir etnik azınlığa verilen özerklik, milli haklar ve anadilde eğitim hakkı da görülmemektedir. Hele bu düşünce yapısıyla İran'da böyle bir hakların hiç verilmeyeceği tam olarak ortadadır. Ondan dolayı asimile olarak yok olmadan, kültürümüzü yitirip tarih sahnesinden silinmeden çare bulmak gerekir ve bunun ise zor ancak tek çaresi vardır: Bağımsızlık.

Güney Azerbaycan Qurtuluş Partiyası

İnformatik və Sosial Araşdırmalar Bölümü

DR. Oğuzxan Ataman

08-12-19